

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Кафедра тваринництва та харчових технологій

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана

Лілія МАРТИНЕЦЬ

19 вересня 2022 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

OK21 Технології виробництва продукції тваринництва

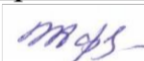
Ступінь вищої освіти

бакалавр

(бакалавр, магістр)

Факультет (назва)	Галузь знань (шифр і назва галузі знань)	Спеціальність (шифр і назва спеціальності)	Освітня програма (назва освітньої програми)
аграрний	20 Аграрні науки та продовольство	204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва	Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

Робоча програма з дисципліни «Технології виробництва продукції тваринництва» для студентів зі спеціальності 204 – «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».
«25» серпня 2020 року – 14 с.

Розробник: Стрижак Тетяна Анатоліївна, доцент кафедри тваринництва та харчових технологій, кандидат сільськогосподарських наук, с. н. с.
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма переглянута та затверджена на засіданні кафедри тваринництва та харчових технологій

Протокол від “12” серпня 2022 р. № 11

Завідувач кафедри -

Наталія Недосєкова

1. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна "Технології виробництва продукції тваринництва" ґрунтується на засвоєнні студентами дисциплін природничо-наукової, професійної та практичної підготовки: методологічних засад спеціальності і біології, анатомії, фізіології і біохімії, генетики, механізації виробничих процесів у тваринництві, зоогігієни, біотехнології і штучного осіменіння і годівлі.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Статус навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 9	Галузь знань 20 «Аграрні науки та <u>продовольство</u> » (шифр і назва) Напрямок підготовки	Нормативна	
Модулів – 4	Спеціальність (професійне спрямування): <u>204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		Семестр	
Загальна кількість годин – 270		3-4 й	3-4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 3	Освітній (освітньо-кваліфікаційний) рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		44 год.	12 год.
Практичні, семінарські			
46 год.		14 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
180 год.		244 год.	
Мова навчання: українська	Індивідуальні завдання: -		
	Форма підсумкового контролю: залік, екзамен		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни "Технології виробництва продукції тваринництва" є підготовка висококваліфікованих фахівців, що володіють загальними знаннями з технологій виробництва тваринництва, біологічних особливостей с.-г. тварин: вівці та кози, коні, кролі та хутрові звірі, аквакультури, системи і способів розведення, утримання і вміння вести цілеспрямовану племінну роботу з цими с.-г. тваринами, вміння володіти порівняльною оцінкою технологій виробництва продукції тваринництва, організувати виробництво конкурентоспроможної продукції тваринництва, які необхідні для засвоєння технологічних ланцюгів щодо виробництва і переробки продукції тваринництва.

2.2 Основними завданнями вивчення дисципліни "Технології виробництва продукції тваринництва" є:

- Надання знань щодо сучасних технологій виробництва продукції тваринництва та особливостей їх застосування в різних умовах;
- Прищеплення студентам певних практичних навичок з технологій виробництва продукції тваринництва;
- Формування у студентів сучасного бачення закономірностей біології, індивідуального розвитку, відтворення і селекції в тваринництві (с.-г. тварин: вівці та кози, коні, кролі та хутрові звірі, аквакультури);
- Надання умінь щодо організації комплексу технологічних процесів вирощування, відгодівлі, утримання, годівлі, прибирання гною, внесення підстилки, забезпечення мікроклімату та комфорту с.-г. тварин: вівці та кози, коні, кролі та хутрові звірі, аквакультури.

2.3. Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **програмних компетентностей**:

ЗК3. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ФК1. Здатність використовувати професійні знання в галузі виробництва і переробки продукції тваринництва для ефективного ведення бізнесу.

3. Результати навчання

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування наступних **програмних результатів навчання**:

ПРН1. Забезпечувати дотримання параметрів та контролювати технологічні процеси з виробництва і переробки продукції тваринництва та виробничих ситуацій.

ПРН 5. Забезпечувати якість виконуваних робіт. середовища.

ПРН 16. Впроваджувати і використовувати на практиці науково обґрунтовані технології виробництва і переробки продукції тваринництва.

ПРН 19. Забезпечувати дотримання біологічної безпеки на підприємствах із

виробництва та переробки продукції тваринництва.

4. Передумови для вивчення дисципліни

Програма навчальної дисципліни реалізується шляхом організації аудиторної (лекційні і практичні заняття) та самостійної роботи (написання рефератів, підготовка презентацій і завдань).

Програму навчальної дисципліни складено відповідно до вимог навчального плану. Підсумковою формою атестації є залік та екзамен.

Дисципліни, які мають бути вивчені раніше:

- фізика;
- Біохімія з основами фізичної та колоїдної хімії;
- Основи біобезпеки, екологічної етики та охорони праці;
- Біотехнології з основами мікробіології;
- Генетика;
- Здоров'я тварин та основи ветеринарії;
- Морфологія і фізіологія сільськогосподарських тварин;
- Годівля тварин і технології кормів;
- Організація і менеджмент виробництва та переробки продукції тваринництва;
- Механізація, автоматизація й обладнання у виробництві та переробці тваринницької продукції;
- Методи наукових досліджень та інформатизації у виробництві та переробці продукції тваринництва;
- Гігієна тварин;
- Технології переробки продукції тваринництва;
- Стандартизація, метрологія і сертифікація.

З урахуванням наведеного вище, навчальна програма курсу визначає нормативний зміст навчання з цієї дисципліни, встановлює обсяг і рівень засвоєння знань за видами навчальних занять та самостійної роботи для майбутніх технологів з виробництва та переробки продукції тваринництва. При цьому зміст і структура програми ґрунтуються на традиційній концепції побудови навчального курсу.

5. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Тваринництво, як галузь сільськогосподарського виробництва. Історія походження собаки. Основні закономірності їх існування та розвитку. Основи анатомії та фізіології організму собаки. Теоретичні навички для дресирування собак у службових цілях

Значення, стан і перспективи сучасного розвитку тваринництва. Еволюція домашнього собаки. Теорія одомашнення собаки (А.Д. Поярков). Основні положення анатомії та фізіології собаки, будову його організму та розповсюджені вади, хвороби. Типи вищої нервової діяльності. Визначення типологічних властивостей нервової системи у службових собак. Поняття породи, структура породи. Задачі племінної роботи. Догляд за собаками Основи теорії дресирування Методи дресирування. Базове дресирування. Хвороби собак.

ТЕМА 2. Походження та біологічні особливості кролів та звірів. Племінна робота в кролівництві та звірівництві

Походження кролів та хутрових звірів. Біологічно-господарські особливості кролів, особливості травлення, відтворної здатності та нервової системи. Зоологічна класифікація хутрових звірів. Породи кролів та кольорові форми звірів характеристика кольорових форм звірів промислового розведення. Облік та бонітування кролів і звірів. Методи розведення, бонітування та облік. Статева зрілість та вік першого парування. Окроли , відлучення молодняка.

ТЕМА 3. Продукція кролівництва та звірівництва Технологія кролівництва та звірівництва

М'ясна продуктивність кролів та нутрій. М'ясні та відгодівельні якості. Технологія забою кролів та звірів. Хутрова продуктивність кролів та звірів. Дефекти хутра. Пухова продукція кролівництва Годівля та утримання кролів та звірів. Норми і типи годівлі. Гігієнічні вимоги до годівлі хутрових звірів. Захворювання кролів і звірів. Організація праці.

ТЕМА 4. Походження овець і кіз. Породи овець і кіз. Вовнова, смушкова і овчинна продуктивність овець і кіз.

Місце овець і кіз у сучасній систематиці тварин. Доместикація овець і кіз. Стан вівчарства та козівництва в Україні. Фактори породоутворення. Структура і властивості породи. Історія створення та особливості продуктивності. Пухові породи кіз, молочні породи. Групи порід за напрямом продуктивності. Якісні властивості овець і кіз, кількісні і якісні показники вовнової продуктивності смушок, смушкові типи, одержання і первинна обробка. Сортування шкурок, класифікація овечих і козиних шкур, шубні овчини, шубні козлини, хутрові овчини. Одержання та первинна обробка, консервування і сортування овчин та козлин.

ТЕМА 5. Теоретичні основи селекції овець і кіз. Методи племінної роботи у вівчарських і козівницьких господарствах. Розведення та гібридизація. Бонітування овець.

Теоретичні основи селекції. Оцінка і добір і підбір батьківських форм. Методи розведення. Чистопородне розведення. Гібридизація. Теорія і практика створення та використання гібридних тварин. Гетерозис. Племінні заводи, племферми, товарні господарства, племінні підприємства. Мічення овець і кіз.

Форми обліку. Складання племінного плану з вівцями у господарстві. індивідуальне та класне бонітування овець, бонітування тонкорунних, напівтонкорунних, грубо вовнових, напівгрубововнових порід овець та молочних, вовнових та пухових кіз.

ТЕМА 6. Теоретичні основи технології виробництва продукції овець і кіз Одержання і первинна переробка продукції овець та кіз, економіка вівчарства і козівництва, сучасні системи ведення вівчарства і козівництва.

Поняття про технологію виробництва. Компоненти технології: спосіб і процес виробництва продукції овець і кіз. відтворна зрілість овець та кіз. Організація парування овець і кіз. Суягність і китність, плодючість маток, вирощування ягнят і козенят від народження до відлучення. Кормові норми, раціони і годівля овець та кіз залежно від року, статі і фізіологічного стану, рівня і характеру продуктивності. Організація стриження, класування, доїння овець і кіз та переробка молока. Забій ягнят для одержання смушків, консервування, зберігання і використання овчин та козин. Визначення сучасних систем ведення вівчарства і козівництва. Хвороби овець та кіз.

ТЕМА 7. Походження коней. Породи коней. Біологічні особливості відтворення коней. Технологія вирощування молодняку коней.

Походження коней, еволюція родини конячих, одомашнення коней, дикі родичі коней, доместикаційні зміни коней. Сучасний стан конярства в Україні і світі. Системи класифікації порід коней. Найбільш розповсюджені породи коней світу і України. Напрями використання коней різних порід. Принципи класифікації типів коней та їх характеристика. Типи конституції коней. Статі тіла коня, їх характеристики. Вади та недоліки екстер'єру. Методи оцінювання екстер'єру коней. Вимірювання коней. Масті, відмітини і прикмети коней. Методи визначення віку коней. Ідентифікація коней. Алюри коней. Статева зрілість і вік племінного використання. Терміни парувальної кампанії. Складання плану підбору, парування і вижереблення кобил. Статева охота у кобил, її фази та способи визначення. Вимоги до жеребців-плідників. Штучне осіменіння і трансплантація ембріонів.

ТЕМА 8. Тренінг і випробування коней. Продуктивне конярство. Організація племінної роботи у конярстві. Технологія годівлі коней. Хвороби коней і шкідливі звички, пов'язані з порушеннями технології утримання і годівлі.

Закономірності росту і розвитку молодняку. Вирощування лошат до відлучення. Техніка відлучення лошат та їх вирощування до річного віку. Ідентифікація лошат і молодняку та контроль за їх розвитком. Груповий тренінг. Індивідуальний тренінг коней різних напрямів використання. Заводські випробування. Іподромні випробування. Тяглове зусилля коня, способи його визначення. Молочна продуктивність коней і методи її визначення. Технологія виробництва кумису. М'ясна продуктивність коней. Основи селекційно-племінної роботи у конярстві. Первинний зоотехнічний облік у конярських підприємствах. Типи годівлі коней. Види кормів у годівлі коней і вимоги до їх якості. Особливості годівлі коней різних статево-вікових груп, фізіологічного стану і фізичного навантаження. Хвороби органів травлення і сечо виведення коней. Кормові

мікотоксикози. Порушення обміну речовин. Лікувальна годівля. Кормові компоненти, застосовані на дії корисної мікрофлори. Шкідливі звички коней

ТЕМА 9. Аквакультура. Біопродуційний та рибопродуктивний потенціал рибогосподарських водойм. Сучасні економічні та екологічно доцільні технології і біотехнології в ставовій та індустріальній аквакультурі.

Сировинні ресурси і водний фонд рибогосподарського виробництва в Україні. Пойкілотермні тварини, функціонування організму риби. Теоретичні основи рибогосподарської діяльності. Промислові види риби. Осетрівництво. Використання методів генної ідентифікації та біохімічної генетики. Оцінка племінних стад. Технологія вирощування аквакультури. Біотичні та абіотичні стрес-чинники. Хвороби риб. Інтенсивні форми ведення аквакультури, ставова та індустріальна аквакультура. Переробка риби. Економіка рибогосподарських підприємств. Витрати виробництва і собівартість продукції. Енерго- і ресурсозберігаючі технології. Вплив ергономічних складових технологій. Перспектива галузей аквакультури.

6. Структура навчальної дисципліни

На початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожної з тем, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей. Тематичний план навчальної дисципліни «Технології виробництва продукції тваринництва» складається з наступних тем.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лек	пр	лаб	інд	с.р.		лек	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ТЕМА 1. Тваринництво як галузь сільськогосподарського виробництва. Історія походження собаки. Основні закономірності їх існування та розвитку. Основи анатомії та фізіології організму собаки. Теоретичні навички для дресирування собак у службових цілях.	30	5	5			20	31	2	2			27
ТЕМА 2. Походження та біологічні особливості кролів та звірів. Племінна робота в кролівництві та звірівництві	29	4	5			20	29	1	1			27
ТЕМА 3. Продукція кролівництва та звірівництва	30	5	5			20	29	1	1			27

Технологія кролівництва та звірівництва												
ТЕМА 4. Походження овець і кіз. Породи овець і кіз. Вовнова, смушкова і овчинна продуктивність овець і кіз	29	4	5			20	29	1	1			27
ТЕМА 5. Теоретичні основи селекції овець і кіз. Методи племінної роботи у вівчарських і козівницьких господарствах. Розведення та гібридизація. Бонітування овець	30	5	5			20	30	1	2			27
ТЕМА 6. Теоретичні основи технології виробництва продукції овець і кіз Одержання і первинна переробка продукції овець та кіз, економіка вівчарства і козівництва, сучасні системи ведення вівчарства і козівництва	30	5	5			20	31	2	2			27
Тема 7. Походження коней. Породи коней. Біологічні особливості відтворення коней. Технологія вирощування молодняку коней.	30	5	5			20	29	1	1			27
ТЕМА 8. Тренінг і випробування коней. Продуктивне конярство. Організація племінної роботи у конярстві. Технологія годівлі коней. Хвороби коней і шкідливі звички, пов'язані з порушеннями технології утримання і годівлі.	30	5	5			20	30	1	2			27
ТЕМА 9. Аквакультура. Біопродуційний та рибопродуктивний потенціал рибогосподарських водойм. Сучасні економічні та екологічно доцільні технології і біотехнології в ставовій та індустріальній аквакультурі.	32	6	6			20	32	2	2			28
Усього годин	270	44	46	0	0	180	270	12	14	0	0	244

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	ТЕМА 1. Тваринництво, як галузь сільськогосподарського виробництва Історія походження собаки. Основні закономірності їх існування та розвитку. Основи анатомії та фізіології організму собаки. Теоретичні навички для дресирування собак у службових цілях	5	2
2.	ТЕМА 2. Походження та біологічні особливості кролів та звірів. Племінна робота в кролівництві та звірівництві	5	1
3.	ТЕМА 3. Продукція кролівництва та звірівництва Технологія кролівництва та звірівництва	5	1
4.	ТЕМА 4. Походження овець і кіз. Породи овець і кіз. Вовнова, смушкова і овчинна продуктивність овець і кіз	5	1
5.	ТЕМА 5. Теоретичні основи селекції овець і кіз. Методи племінної роботи у вівчарських і козівницьких господарствах. Розведення та гібридизація. Бонітування овець	5	2
6.	ТЕМА 6. Теоретичні основи технології виробництва продукції овець і кіз Одержання і первинна переробка продукції овець та кіз, економіка вівчарства і козівництва, сучасні системи ведення вівчарства і козівництва	5	2
7.	ТЕМА 7. Походження коней. Породи коней. Біологічні особливості відтворення коней. Технологія вирощування молодняка коней.	5	1
8.	ТЕМА 8. Тренінг і випробування коней. Продуктивне конярство. Організація племінної роботи у конярстві. Технологія годівлі коней. Хвороби коней і шкідливі звички, пов'язані з порушеннями технології утримання і годівлі.	5	2
9.	ТЕМА 9. Аквакультура. Біопродуційний та рибопродуктивний потенціал рибогосподарських водойм. Сучасні економічні та екологічно доцільні технології і біотехнології в ставовій та індустріальній аквакультурі	6	2

8. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до Положення про організацію та проведення поточного і семестрового контролю результатів навчання студентів.

Навчальними технологіями, які використовуються на лекційних та практичних заняттях, з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни передбачається:

- Проблемні лекції, розв'язування творчих завдань, робота в Інтернет; презентації, візуальне супроводження навчального процесу (відеопрезентації, відеозаписи тощо).
- Лекції (в лекційній аудиторії, дистанційні, з використанням рисунків, схем, таблиць, комп'ютера та мультимедійних програм).
- Практичні заняття (в аудиторії, дистанційні, з використанням наочних посібників, рисунків, схем, таблиць, комп'ютера та мультимедійних програм; на фермах НД господарства, виставках, з використанням живих об'єктів).
- Самостійна робота (дома, в бібліотеці, в навчальних аудиторіях, з використанням ресурсів Інтернету, спеціальної літератури та робочого зошита).
- Виконання, розв'язування і складання практичних, ситуативних задач різного рівня з певної теми.
- Консультації (групові, індивідуальні, дистанційні).

11. Форми поточного та підсумкового контролю і засоби діагностики результатів навчання

11.1. Поточний контроль проводиться у вигляді опитування.

11.2. Підсумковий контроль проводиться у вигляді екзамену/заліку.

11.3. Засобами діагностики результатів навчання є стандартизовані тести та презентації студентами результатів виконаних завдань.

11.4. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль										Семестровий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
8	8	8	6	6	6	6	6	6		40	100

T1, T2 ... T9 – теми навчальної дисципліни.

Засвоєння матеріалу що викладається на лекціях контролюється при проведенні поточного та підсумкового контролів.

Поточний контроль здійснюється шляхом опитування на практичних заняттях та виконання контрольних завдань.

По закінченні кожного змістовного модуля відбувається модуль-контроль.

Контроль самостійної роботи проводиться шляхом захисту індивідуальних навчально- (науково-) дослідницьких завдань.

Навчальним планом передбачений підсумковий контроль у вигляді екзамену.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Навчальна дисципліна не передбачає використання інструментів, обладнання та програмного забезпечення.

Плакати, таблиці, електронні ресурси навчально-методичного забезпечення ЛНАУ. Навчальна дисципліна передбачає використання програмного забезпечення: *on-line: Microsoft Office 365, Teams, Moodle (GNU загальна суспільна ліцензія).*

13. Рекомендовані джерела інформації

13.1. Навчальна та інша література

Базова

1. Генофонд свійських тварин України: Навчальний посібник/ Д.І. Барановський, В.І. Герасимов, В.М. Нагаєвич та ін. / за ред. Д.І. Барановського та В.І. Герасимова. – Харків: Еспада, 2005. – 400с.
2. Гноєвий І.В. Годівля та відтворення поголів'я сільськогосподарських тварин в Україні. - Харків, 2006.- 399 с
3. Копылов Н.А. Нутриеводство. - Мн.: «Современное слово», 2003. - 171 с. Сухарльов В.О. , Деревянко О.П. Вівчарство: Навчальний посібник.- Харків: Еспада, 2003.-256 с.
4. Сухарльов В.О. , Деревянко О.П., Нежлукченко Т.І. Породи овець і кіз. Генофонд свійських тварин України: Навчальний посібник/ Д.І. Барановський та ін.. – Харків: Еспада ,2005. –С.90 -124
5. Коцюбенко Г. А. Науково-практичні методи підвищення продуктивності кролів : монографія / Г. А. Коцюбенко. – Миколаїв : МНАУ, 2013. – 191 с.
6. Гопка Б.М. Нетрадиційне конярство: навчальний посібник / Б.М.Гопка, В.Д.Судай, В.Є.Скоцик // Навчальний посібник. – К.: Вища освіта, 2008. – 191 с.
7. Кунець В.В. Науковий доробок учених у розвиток вітчизняного конярства та кіннозаводства / В.В.Кунець. – Харків, 2014. – 168 с.

Додаткова література:

1. Вирощування ремонтного молодняка сільськогосподарських тварин / І.І. Ібатулін, А.І. Сринов, Л.М. Цицюрський та ін.; За ред. Б.М. Гопки - К.: Урожай, 1993.-248 с.
2. Довідник з технології та менеджменту в тваринництві / За ред. проф. Рубана. – Харків: Еспада, 2002. – 572 с.

3. Зубець М.В., Буркат В.П. Племінні ресурси України. – К.: Аграрна наука, 1998. – 336 с.
4. Погорелова А.О. Вплив статі та породної належності на ріст та розвиток кролів спеціалізованих м'ясних порід / А.О. Погорелова // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Одеса, 2017. – Вип. 4 – С. 158-167.
5. Нормативно-правові акти з ідентифікації та реєстрації тварин. Мінагрополітики України. - К., 2005.- 194 с.
6. Райко В.И. Планировка и застройка животноводческих ферм.- К.: Урожай, 1989.- 280 с.
7. Вівчарство/ Г.К. Даниленко, І.Н. Топиха, В.В Кулик .- К.:Урожай, 1989.- 200с
8. Кінологічне забезпечення діяльності підрозділів Національної поліції: інформаційний довідник / О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, Шатрава С.О. та ін.; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2019. -139 с.
9. Кінологія. Посібник, за заг. ред. д.п.н. проф. В.В. Вербицького. – Київ. «НЕНЦ». 2017. – 383с. URL: <https://issuu.com/nenc/docs/kin>

Допоміжна

1. Апатенко В. М. Імунодефіцит вимагає імуностимуляції/В. М. Апатенко // Ветеринарна медицина України. – 2009. - № 5. – С.30-31
2. Закон України " Про племінну справу у тваринництві" // Урядовий кур'єр. 2000. - №4.- С. 1-5.
3. Басовський М.З. Рудик І.А., Буркат В.П. Вирощування, оцінка і використання плідників, – К.: Урожай, 1992 – 216 с.

4. Вирощування ремонтного молодняка сільськогосподарських тварин. / І.І. Ібатуллін, А.І. Сринов, Л.М. Цицюрський та ін.; За ред. Б.М.Гопки. – К.: Урожай, 1993. – 248 с.

5. Рубан Ю.Д. Биология и эволюция в селекции животных и технологии производства.- К.: Аграрна наука, 2005.- 224 с.

6. Рубан Ю.Д. Породы, породообразовательный процесс и селекция животных.- К.: Аграрна наука, 2006.- 380 с.

7. Рубан Ю.Д. Учение о конституции животных: теория и практика.- К.: Аграрна наука, 2004. - 268 с.

8. Поярков А.Д. Происхождение домашних собак. / URL:
<https://www.libfox.ru/102867-a-poyarkov-proishozhdenie-domashnih-sobak.html>

13.2. Електронні ресурси

1. zakon.rada.gov.ua

2. minfin.gov.ua

nbuv.gov.ua- електронний каталог Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського;

korolenko.kharkov.com- електронний каталог Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.